

ISSN 1450–9803

UDK 801

Институт за српски језик САНУ

ЛИНГВИСТИЧКЕ АКТУЕЛНОСТИ

23

Београд, 2013

Срето Танасић (Београд)

В. П. Гудков: ГРАМАТИЧЕСКИЕ ОЧЕРКИ –
ГРАМАТИЧКИ ОГЛЕДИ, Славистичка библиотека, Књига
Х, Славистичко друштво, Београд, 2013.¹

Предајући читаоцима књигу *Грамматички огледи* Владимира Павловича Гуткова, дужни смо нешто рећи о њеном аутору, што ће мање обавештеним читаоцима помоћи да стекну извештан увид у то о каквом заслужном филологу је реч. Владимир П. Гутков (1934) преко пола века је предавао српски (српскохрватски) језик студентима Московског државног универзитета и исто толико година је присутан у научној јавности у Русији и Србији, односно бившим државама Совјетском Савезу и Југославији. Био је дуги низ година шеф Катедре за словенску филологију и продекан Филолошког факултета Московског државног универзитета „Ломоносов“. Представља најзначајнијег србисту данас у Русији, а најпозванији српски лингвиста друге половине двадесетог века академик Павле Ивић за њега је рекао да је најбољи познавалац српског језика изван српске националне лингвистике. Они који су познавали професора Ивића знају да он није често изговарао јаке речи, ни кад је критиковао ни кад је некога хвалио. Ове похвалне речи за професора Гуткова треба разумети управо имајући у виду да потичу и од несвакидашњег ауторитета, за кога је још у његовим младим данима Самуил Б. Бернштајн записао: *незаурядная личность*, и од човека који се није разбацивао речима, који је такве атрибуте употребио свега неколико пута у свом научном веку.

Широк је спектар занимања Владимира П. Гуткова у његовом научном раду. Исто тако, он је на Катедри за славистику предавао већи број курсева. Поред Увода у словенску филологију, овде желимо да нагласимо: држао је и курсеве из граматике савременог српског језика, историје и дијалектологије српског језика, историје српског књижевног

¹ Прочитано 28. новембра 2013. на Филолошком факултету Московског државног универзитета „Ломоносов“.

језика, лексикологије и лексикографије – може се рећи комплетан студент српског језика. Био је ментор већег броја кандидатских дисертација.

У науци се В. П. Гутков јавио сада већ далеке 1957. године, а пред српском научном јавношћу појавио се пре педесет година, својим прилогом у часопису Института за српски језик Српске академије наука и уметности *Наш језик* (1962). Отада је он присутан у нашем научном животу – објављујући своје радове у свим најзначајнијим српским публикацијама (само у поменутом часопису за српски књижевни језик и језичку културу *Наш језик* објавио је једанаест прилога). Такође, учествовао је на научним конференцијама, гостовао у Институту за српски језик много пута дискутујући о различитим питањима српског језика са најистакнутијим српским лингвистима. У библиографији В. П. Гуткова видно место припада радовима који се тичу српскога (и српскохрватскога) језика. На плану синхронije највише је писао о питањима из морфологије и синтаксе, али се успешно бавио и фонетско-фонолошким питањима. На плану дијахронije значајан допринос дао је историји српског књижевног језика у XVIII и XIX веку, у оквиру, у нашој науци иначе дефицитарне, историје лексикографије. Такође, за нас је значајно занимање В. П. Гуткова за историју изучавања српског језика у руској филологији у XVIII и XIX веку, за руско-српске научне везе и друго. Да овом приликом поменемо само његов рад *Двеста година изучавања српског језика у Русији и на Московском универзитету* (на рус. јез.) у београдском часопису *Славистика*. Уз то, он је такође приложник и историји новије славистике, да поменемо опет само радове: *Александар Белић – почасни професор Московскога универзитета*, објављено у књизи *Славистика – Србистика*, и *Александар Белић и Павле Ивић на Московском универзитету* (на рус. јез.), објављено у *Јужнословенском филологу* 65 за 2009. год.

Боравећи у нашој средини, Владимир Павлович Гутков је стекао велики број блиских сарадника и искрених пријатеља међу српским лингвистима. Наши најзначајнији лингвисти веома су ценили посвећеност овога истакнутог слависте науци о српском језику, као и озбиљност с којом приступа у својим истраживањима. Он је то пријатељство искрено прихватио и истом мером узвраћао. Боравци Владимира Павловича Гуткова у Београду претварали су се у својеврсне „славистичке дане“. Подразумевало се да се с њиме сретну у то време сви значајнији српски лингвисти – србисти и русисти. Прављен је распоред: где ће се који дан организовати сусрет, које теме ће бити на дневном реду. Као директор Института за српски језик САНУ с поносом истичем да

се В. П. Гутков изузетно лепо осећао у нашем Институту, међу сарадницима Института и оним српским лингвистима који су на било који начин били у вези с Институтом. Ретки су случајеви да је један страни слависта посветио неко своје дело неком српском слависти. Владимир Павлович Гутков своју значајну књигу *Славистика – србистика* објављену у Москви 1999. године посветио је академику Павлу Ивићу, који је преминуо у тој години. Другу своју књигу *Исследование частных вопросов истории славянских языков* (Москва 2007) посветио је успомени на академика Митра Пешикана, свога дугогодишњег пријатеља и саговорника у Институту. Када смо 2007. године обележавали шездесет година од оснивања Института за српски језик САНУ, одлучили смо да то буде мање свечарски а више радно, да се направи један симпозијум у складу с економским приликама, без позивања свих слависта који су кроз године постојања Института с њиме сарађивали, објављивали радове у његовим публикацијама и томе слично. Међутим, нисмо могли заобићи Владимира П. Гуткова. Разуме се, он се одазвао нашем позиву, помало се жалећи на здравље, али и сам је знао да му је и том приликом место са нама.

За допринос који је током свог дугогодишњег научног рада дао славистичкој науци, посебно за допринос који је дао србистици, Владимир П. Гутков је, између осталог, постао први добитник највећег признања које се код нас додељује за допринос у науци о језику, угледне награде „Павле Ивић“ за књигу *Славистика – србистика*, која је потом објављена и на српском језику (Београд – Нови Сад, 2005).

И књига *Граматички огледи* на најбољи начин сведочи о научним врлинама В. П. Гуткова. Узорна акрибичност, изузетна одговорност према језичким фактима, невероватно обиље података на којима заснива своја истраживања и аргументује своје закључке делују помало и опомињуће у данашње време, кад се почесто у научни рад иде без солидније властите грађе, кад се тражи лакши начин да се дође до неких језичких података – лакши, али зато и много несигурнији, како нам износи свој однос према језичком податку и сам аутор на почетку ове књиге.

Књига *Славистика – србистика* доноси избор радова В. П. Гуткова посвећених неким питањима из историје славистике, у оквиру њих и из историје србистике и историје нашег књижевног језика. Књига *Граматички огледи* бави се питањима савременог српског (српско-хрватског) језика. Ти радови су претходно објављивани у Србији и Русији и, да тако кажем, издржали проверу код научне јавности. На овај начин, када су радови окупљени на једном месту – у корицама ове

књиге, српској и другој славистичкој стручној јавности се пружа могућност да стекне потпунији увид и у допринос В. П. Гуткова изучавању синхроније српског језика. На другој страни, књига ће бити незаобилазно штиво када се у процењивању, вредновању и кориговању српске граматичке норме буду разматрала питања којима се аутор у њој бави.

Како се ова књига појављује на крају 2013. и на прагу 2014. године, она представља и скроман допринос српских слависта обележавању осамдесетог рођендана великог слависте и србисте Владимира П. Гуткова, који је многоструко задужио српску науку о језику и српску културу.